

Дзюк О. А.
*аспірант кафедри менеджменту
та міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-48>

ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ

Однією із ключових характеристик сучасного фінансового ринку та сфери міжнародних розрахунків є стрімкий розвиток новітніх технологій. Фундаментальні основи для такого розвитку були закладені у Принципах для інфраструктури фінансового ринку, які були розроблені спільно Банком міжнародних розрахунків (Bank for International Settlements) та Міжнародною організацією комісій по цінних паперах та опубліковані у квітні 2012 року [1]. Рівень відповідності цим принципам визначає ефективність внутрішніх процедур організації з точки зору ризик-менеджменту; фінансову стабільність; безперервність функціонування всіх внутрішніх бізнес-процесів; можливість попереджувати та керувати ризиками в тих інфраструктурах, які є важливими для роботи фінансового ринку країни. Організація міжнародних розрахунків нині відбувається з урахуванням зазначених принципів, зокрема важливу роль у цьому процесі відіграють діджиталізація, оперативність, надійність та безпека.

Фінансові інновації мають вагомий вплив і на діяльність регуляторів фінансових ринків. За матеріалами Національного банку України, ключовими трендами функціонування центральних банків сьогодні є пришвидшення темпів міжнародної кооперації, побудова нових платформ комунікації для сталого розвитку національних та міжнародних фінансових систем, а також коригування фінансової політики з урахуванням унікального практичного досвіду, який примножується шляхом проактивної ролі міжнародної складової центрального банку [2].

Як зазначає Ю.В. Кривенко, фінансові інновації з'являються не лише у тому випадку, коли не працюють традиційні фінансові інструменти, але і тоді, коли витрати на розробку і впровадження

інновацій є нижчими від витрат на використання таких традиційних інструментів [3]. Інноваційні фінансові інструменти представляють собою сукупність новітніх або модернізованих методів та засобів, призначених для мобілізації, інвестування, обміну та ефективного управління фінансовими ресурсами. Характерною рисою таких інструментів є застосування передових технологій, а також розробка унікальних фінансових структур та умов здійснення операцій. До числа інноваційних фінансових інструментів належать криптовалюти, технологія блокчейн, фінансові деривативи, альтернативні механізми фінансування (наприклад, краудфандинг, платформи масового фінансування) та інші новітні продукти та послуги фінансового ринку. Зазначені інструменти можуть бути орієнтовані на задоволення потреб різноманітних суб'єктів фінансового ринку, включаючи інвесторів, підприємства, державні органи та інших учасників.

Таким чином, метою нашого дослідження є вивчення ролі інноваційних фінансових інструментів у сфері міжнародних розрахунків.

Сучасна фінансова індустрія функціонує в умовах значної динаміки та складності, зумовлених низкою чинників, що стимулюють розвиток фінансових інновацій. Глобалізація фінансових ринків, посилення їхньої волатильності, дерегуляція та лібералізація фінансових потоків в контексті стрімкого розвитку технологій створюють як нові можливості, так і значні виклики для фінансових установ.

Додатковими факторами, що впливають на інноваційну активність фінансових інститутів, є: загострення конкуренції, пошук нових джерел доходів та зростання ролі управління ризиками. Саме ці чинники спонукають фінансові установи до постійного вдосконалення своїх продуктів та послуг, розробки нових інструментів та технологічних рішень.

Інноваційні фінансові інструменти відіграють ключову роль у розвитку міжнародних розрахунків, суттєво розширюючи можливості суб'єктів господарювання та банківських установ. Вони забезпечують ефективне та безпечне проведення трансакцій у глобальному масштабі, сприяють підвищенню прозорості та ліквідності фінансових ринків, а також відкривають нові перспективи для розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій.

Спектр фінансових інновацій, що можуть застосовуватися у міжнародних розрахунках, доволі широкий та постійно змінюється з огляду на розвиток технологій. Аналіз наявних класифікацій фінансових

інновацій дозволяє виокремити такі ключові інструменти: цифрові валюти, зокрема цифрові валюти центральних банків (CBDC), які завдяки блокчейну забезпечують прозорість і безпеку, та можуть використовуватися для швидких і недорогих міжнародних транзакцій, уникнення валютних бар'єрів, полегшення міжнародних розрахунків; фінтех-платформи, що дають можливість здійснювати міжнародні платежі швидко та з меншими витратами, порівняно з традиційними каналами руху грошей, наприклад банківськими; смарт-контракти, що використовують технологію блокчейну для автоматизації виконання договорів, їх застосування знижує операційний ризик та ризик шахрайства, поряд з тим зменшує витрати часу на здійснення міжнародних розрахунків; відкритий банкінг та програмний інтерфейс (API), які дозволяють банкам поєднувати свої системи з іншими сервісами, що дає можливість клієнтам ефективніше керувати своїми фінансами та оперативніше здійснювати міжнародні платежі; Big Data та штучний інтелект, застосування яких підвищує якість ризик-менеджменту, безпеку транзакцій, допомагає автоматизувати та оптимізувати міжнародні розрахунки, а отже підвищити їх ефективність.

Слід зазначити, що наприкінці літа 2023 року Національний банк України затвердив концепцію відкритого банкінгу, що визначає напрями розвитку, дорожню карту та ключові вимоги до впровадження в Україні відкритого банкінгу [4]. За допомогою відкритого банкінгу користувачі мають змогу ефективніше втілювати свої повсякденні фінансові рішення, використовуючи консолідовану в одному застосунку інформацію про рух коштів та їх залишок на своїх рахунках, відкритих у різних фінансових установах. Водночас упровадження відкритого банкінгу впливає на розвиток фінансового сектору загалом: через збільшення конкуренції серед учасників платіжного ринку, поліпшення якості платіжних послуг, зниження вартості та більшої зручності їх використання, фінансову інклюзію, інновації. Відповідно до Концепції, відкритий банкінг має запрацювати в Україні у серпні 2025 року. Проте очевидно, що темпи його запровадження будуть значним чином залежати від ситуації в країні. Окрім того, чинні за станом на сьогодні обмеження щодо міжнародних переказів, запроваджені з огляду на воєнний стан, можна розглядати як вагому перешкоду на шляху реалізації концепції відкритого банкінгу саме у міжнародному контексті.

Виходячи з викладеного, можемо констатувати, що застосування фінансових інновацій у міжнародних розрахунках буде лише розширюватися у майбутньому. З огляду на це, варто визначити позитивні наслідки такого розширення, а також потенційні ризики. Щодо позитивного впливу фінансових технологій, то беззаперечно їх застосування сприятиме зростанню фінансової інклюзії – розширенню доступу до простих, надійних та дешевих фінансових інструментів для здійснення міжнародних розрахунків як приватним, так і корпоративним секторами. Крім того, розвиток фінансових інновацій сприятиме залучення додаткових інвестицій у галузі, які раніше вважалися надмірно ризикованими, проте які мають вагомий потенціал для зростання. Окрім того, слід звернути увагу і на географічний чинник – інноваційні інструменти значно спрощують рух грошей у різні регіони земної кулі, що зумовлює диверсифікацію джерел фінансування та може забезпечити стійкий розвиток в період глобальних економічних трансформацій.

Очевидно, що розширення сфери застосування інноваційних фінансових технологій, зокрема й на міжнародному рівні, пов'язане із низкою ризиків як економічного, так і регулятивного та безпекового характеру. По-перше, необхідна розробка ефективних стратегій для забезпечення сумісності нових технологій зі старими системами, мінімізуючи при цьому ризики та витрати. По-друге, зростання кіберзагроз вимагає розробки надійних механізмів захисту даних та запобігання шахрайству. По-третє, відсутність єдиних міжнародних стандартів регулювання інноваційних фінансових інструментів створює значну регуляторну невизначеність. Крім того, високі початкові витрати на впровадження нових технологій, обмежений доступ малого та середнього бізнесу до інновацій, недостатній рівень фінансової грамотності населення та низька довіра до нових інструментів є додатковими перешкодами на шляху до широкого їхнього використання.

Підсумовуючи зазначимо, що розвиток інноваційних фінансових технологій у сфері міжнародних розрахунків однаковим чином залежить від зусиль учасників фінансового ринку та їх готовності інвестувати у нові продукти та рішення, а також від гнучкості та ефективності дій регуляторів ринку, які мають знайти баланс між стимулювання фінансових інвестицій та захистом інтересів споживачів фінансових послуг.

Література:

1. CPMI-IOSCO «Principles for Financial Market Infrastructures». URL: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d101a.pdf>
2. Національний банк України. Зміна ролі центрального банку в сучасних міжнародних відносинах: підсумки міжнародного круглого столу. 2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmina-rol-i-tsentralnogo-banku-v-suchasnih-mijnarodnih-vidnosinah-pidsumki-mijnarodnogo-kruglogo-stolu>
3. Кривенко Ю., Бізянов В., Секретар О. Інноваційні інструменти фінансового ринку в системі міжнародних розрахунків. *Економіка та суспільство*. 2024. № (63). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-21>
4. Національний банк України. Концепція відкритого банкінгу. 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Open_banking_conception_NBU_2023.pdf?v=5